

DENK ME WEG

Adam Haslett

Denk me weg

Vertaling uit het Engels Irving Pardoen

De beschrijving van de geschiedenis die op blz. 324/325 wordt gememoreerd, is ontleend aan Greg Grandin: 'The Empire of Necessity: Slavery, Freedom, and Deception in the New World', Oneworld Publications, Londen 2014.

Tekst en muziek van het fragment uit 'Unbelievable (Alone)' zijn van Toby Gad en Ris Lauren. Copyright © 2005 BMG Ruby Songs, Gad Songs LLC, Liedela Music en Ris Lauren Music. Alle rechten voor BMG Ruby Songs, Gad Songs LLC en Liedela Music berusten bij BMG Rights. Management (US) LLC. Alle rechten voorbehouden.

De alinea uit Marcel Prousts 'Op zoek naar de verloren tijd, deel 5 – De gevangene' op blz. 322 is overgenomen uit de Nederlandse vertaling van het werk door Thérèse Cornips, De Bezige Bij 1991-1993.

De Nederlandse vertaling van de versregels uit *Lines Composed a Few Miles Above Tintern Abbey* van William Wordsworth op blz. 102 is van Jabik Veenbaas, in: 'Lyrische balladen / Wordsworth en Coleridge', Athenaeum-Polak & Van Genneep 2010.

De personages en gebeurtenissen in dit boek zijn fictief. Elke overeenkomst met echte personen, hetzij levend of dood, is onbedoeld en berust op toeval.

Oorspronkelijke titel: *Imagine Me Gone*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Little, Brown 2016

© Adam Haslett, 2016

© Vertaling uit het Engels: Irving Pardoën, 2016

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2016

© Omslagfoto: Goto Photo

Omslagontwerp: Bloemendaal & Dekkers, Amsterdam

Typografie: Crius Group, Hulshout

Foto auteur: © Beowulf Sheehan

ISBN 978 90 488 3020 6

ISBN 978 90 488 3021 3 (e-book)

NUR 302

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Tim

Misschien is alle muziek, zelfs de nieuwste, niet zozeer iets wat men ontdekt, als wel iets wat weer tevoorschijn komt vanuit het geheugen waarin het begraven lag en onhoorbaar was, als een melodie uitgesneden in het lichaam.

– Jean Genet

Alec

Toen ik het houten huis uit liep, werd ik verblind door al het wit in de felle zon op de besneeuwde tuin. Smeltwater droop van de ijspegels aan het dak van de schuur. De roerloze, tegen de grijze hemel zwart afgetekende dennenbomen stonden er nu in het heldere licht groen en vochtig bij en leken weer tot leven gekomen. De voetafdrukken van Michael en mijzelf op het besneeuwde tuinpad waren aan het vervagen en vormden op de tegels nog slechts ovale plekken. Onder onze voetsporen op de oprit zag ik voor het eerst sinds we waren aangekomen het grind. Wekenlang was het ijskoud geweest, maar nu, in december, was het gaan dooien. Ik wist niet precies wat voor dag het was of hoe laat, alleen dat het al vrij lang na het middaguur moest zijn.

Aan de overkant stond de pick-uptruck van de jonge kreeftenman. Bruin water sijpelde van de op het chassis aangekoekte sneeuwbrig. Onder de berg smeltende sneeuw op de laadbak was het rode zeil over het hout te zien. Uit de schoorsteen van zijn witte hutje verder heuvelopwaarts steeg rook op naar het strakblauw.

Ik moest mijn zus bellen. Ik moest haar vertellen wat er was gebeurd. Het was al uren geleden, maar ik had er nog met niemand over gepraat.

Ik liep de weg op in de richting van het dorp, langs de in dit seizoen onbewoonde zomerhuisjes en de huizen van de oude, gepensioneerde echtparen met de beglaasde veranda's en achter de katoenen gordijnen het licht dat de hele dag brandde. Toen het zo koud was, zou dit een doodstille wandeling zijn geweest, maar nu

hoorde ik de beek die door het bos en onder de weg door liep en op het kiezelstrand in zee uitkwam. Ik hoorde het krijsen van meeuwen en kon zelfs het water horen dat onder aan de sneeuwbanken naar beneden sijpelde en in talloze stroompjes het droge zout op het plaveisel wegspoelde.

Ik wilde de stem van Seth horen. Ik wilde hem horen vertellen hoe zijn dag was, al zei hij alleen maar wat hij bij het ontbijt had gegeten; hem horen vertellen over de plannen die hij voor ons tweeën had als ik terug zou zijn. Dan zou ik tegen hem kunnen zeggen dat het nu in orde was, dat we zonder onderbrekingen bij elkaar konden zijn. Maar hem opbellen had ik ook niet kunnen opbrengen.

Zodra ik iets zou zeggen, zou het waar zijn.

Ik liep daar met mijn jas opengeritst, zonder muts of handschoenen – het was bijna warm in de zon. Mijn zus zou inmiddels in het verre San Francisco al op zijn en met het openbaar vervoer op weg zijn naar haar bureau of daar al zijn. Mijn moeder zou boodschappen aan het doen zijn, met een vriendin voor de lunch hebben afgesproken of met dit mooie weer gewoon aan het wandelen zijn en van alles bedenken, zich zorgen maken over Michael en mij hier in Maine en zich afvragen hoe lang ze moest wachten voordat ze ons weer kon bellen.

Bij de kruising met de hoofdweg naar het dorp kwam ik bij de oude baptistenkerk. De hoge, rechthoekige gebrandschilderde ramen van het schip waren rood en oranje verlicht, als van binnenuit. De witte houten toren deed bijna pijn aan je ogen als je er tegen het felle zonlicht in naar keek. Ik vroeg me af of de kreeftenman en zijn vrouw hier kerkten. Of anders of hij hier als kind met zijn vader of grootvader had gekerkt, en of hij überhaupt wel naar de kerk ging.

Het geluid dat hij had gemaakt terwijl hij voor zijn huis brandhout had staan hakken had Michael geërgerd. Dat trage ritme van het splijten. Michael was van de bank opgestaan en naar de eetkamer gelopen en had daar binnensmonds vloekend uit het raam gekeken.

Waarom kon het geluid dat niet nog eens voor elkaar krijgen?

dacht ik in de intense droomwereld waarin ik op dat moment verkeerde, die onwerkelijke bewustzijnstoestand doordat ik nog steeds de enige was die het wist. Waarom kon dat geluid Michael niet nog eens in beweging krijgen? Door hem te sarren, zijn trommelvliezen te teisteren. Waarom niet? Wat voor iemand was ik als ik niet ten minste probeerde hem weer terug te halen?

Ik draaide me om en liep snel in de richting van waar ik gekomen was, langs het weggetje dat omlaag leidde naar de kust en dan weer omhoog het heuveltje op, gedreven door de hoop de dag opnieuw te kunnen beginnen.

Toen ik de hoek om kwam, dacht ik even dat er iets aan me mankeerde, want daar zag ik de kreeftenman – hij is maar een paar jaar jonger dan ik – in zijn Carhartt-jack en met een honkbalpetje op zijn voortuin uit komen. Ik zette het op een lopen in zijn richting, want ik dacht dat hij alweer verdwenen zou zijn als ik niet op tijd bij hem was. Maar een paar meter voor het einde van zijn oprit bleef hij staan en keek hoe ik op zijn pick-up kwam afrennen. Toen ik bij hem was, legde ik een hand op de achterklep om mezelf in evenwicht te houden.

In de maand dat we hier waren geweest, had Michael noch ik een woord met hem gewisseld. Een moment stonden we zwijgend tegenover elkaar. Zijn armen hingen recht naar beneden langs zijn zij. Zijn bebaarde gezicht stond vreemd kalm.

‘Kan ik u helpen?’ vroeg hij op trage, achterdochtige toon, waardoor de vraag als een soort bedreiging klonk.

Met een hoofdknikje naar het huis zei ik: ‘Ik logeer daar.’

‘Ja,’ zei hij. ‘Ik heb jullie tweeën gezien.’

Kom wat dichterbij, wilde ik zeggen. Hij moest zo dichtbij staan dat ik naar hem uit kon halen. Of in zijn armen kon vallen.

‘Er is iets gebeurd,’ zei ik hardop, voor het eerst. ‘Met mijn broer.’

Dichterbij. Kom dichterbij. Maar dat deed hij niet, hij hield voet bij stuk en loenste naar me, niet wetend wat hij moest denken van zichzelf en van mij.

Michael

Hallo. Dit is de voicemail van dokter Walter Benjamin. Ik ben op dit moment niet bereikbaar. Als u een van mijn patiënten bent, spreek dan uw naam, een kort bericht en uw telefoonnummer in, ook als u denkt dat ik dat al heb, aangezien ik het misschien niet bij de hand heb. Ik bel u zo spoedig mogelijk terug. Houdt u er alstublieft rekening mee dat ik niet op mijn praktijk ben op vrijdag, zaterdag, zondag, maandag, dinsdag, woensdag en donderdag en dat alle berichten die op die dagen worden ingesproken de daaropvolgende maandag zullen worden beantwoord.

Als dit een noodsituatie betreft en u bent onverhoeds met uw jongere broer op vakantie gegaan in de hoop dat u zich eindelijk eens zou kunnen losmaken van de beelden waar u al uw hele leven over nadenkt, maar in plaats daarvan merkt dat u gevangenzit in een stormwind vanuit het paradijs, zodat u niets anders meer ziet dan de puinhopen van het verleden die zich voor u opstapelen, één grote catastrofe zonder uitzicht, dan kunt u beter ophangen en contact opnemen met mijn telefoondienst.

En ten slotte, als u een vervolgrecept voor uw medicijnen nodig hebt om te kunnen overleven en u bezorgd bent dat uw verzoek mij niet tijdig zal bereiken zodat de boodschap die u op het punt staat in te spreken waarschijnlijk het laatste zal zijn wat u zegt, realiseert u zich dan alstublieft dat u uw uiterste best hebt gedaan en zoveel van uw familie hebt gehouden als maar mogelijk was.

I

Margaret

Het kan niet anders of we vergeten inderhaast iets. Omdat ik met Alec naar de dokter moest om zijn hechtingen te laten verwijderen en met Kelsey naar de dierenarts en ik ook inkopen moest doen voor de reis, heb ik gisteren niet alles kunnen inpakken. Maar ik heb gedaan wat ik kon, en in elk geval heeft John nadat hij gisteravond uit zijn werk kwam Alec en Celia nog geholpen boeken uit te zoeken. Wat er ook gebeurt, we vertrekken klokslag halfnegen. John stampt het er bij de kinderen in. Zoals altijd maakt hij ook hier een spelletje van: Als je ook maar een minuut te laat bent, laten we je achter en komen we je naderhand niet ophalen! Als hij dan door het huis paradeert, luid roepend 'Het is tijd om te gaan', zullen ze die dingen meenemen die het dichtstbij liggen, in de veronderstelling dat ik de rest wel zal hebben ingepakt, en naar de auto rennen om ruzie te maken over wie waar mag zitten, wat Michael en Celia de gelegenheid geeft een nieuw front in hun permanente oorlogvoering te openen waarna Alec weer achteraan zal komen kakken en opnieuw een nederlaag tegen hen zal lijden. En als hij verliest, zal hij gaan dreinen om hun plezier te vergallen. Weggaan brengt een versnelling teweeg in al hun wensen en angsten, met name op zomervakantie gaan, twee weken in een geleend huis aan het water in Maine.

De oppas heeft weer toegezegd konijnen, cavia, vogel en zelfs Michaels slang te eten te geven, bij welke laatste ze dan ontdooide muizen aan het uiteinde van een stok moet laten bungelen. Van

de hele beestenbende komt alleen Kelsey met ons mee, de meest ongezeglijke van allemaal en het voorwerp van de grootste spot en toewijding van de kinderen. Het is hun mascotte, een volstrekt onopgevoede straathond die dwars door horren banjert en op bedden schijft, maar waarvan ik – door hun ogen – nog steeds houd.

Voor de lange rit maak ik surprises voor ze, die ik achterhoud totdat we halverwege zijn, zodat ze iets hebben om naar uit te kijken en ik voor mezelf kan rekenen op een halfuurtje rust wanneer ze eenmaal zijn uitgedeeld, de schoenendozen met nummerbordspelletjes, pinda's en sinaasappelen, een kleine legodoos voor Alec, een boek voor Celia en een muziektijdschrift voor Michael. Ik moet ze snel af hebben, voordat ze naar beneden komen, want anders is het effect weg, en daar slaag ik maar net in, want een minuut later komt Alec de keuken in en vraagt: 'Wat krijgen we bij het ontbijt?'

Achter hem aan komt Michael, die meteen op zijn kleine broertje afloopt en hem in zijn bovenarm knijpt, totdat Alec roept dat hij daarmee moet ophouden, waarna hij tegen hem zegt: 'Mama heeft het druk met voorbereidingen, wat betekent dat papa het eten maakt, en hij maakt alleen gepocheerde eieren, dus dat krijgen we bij het ontbijt, kleintje.'

Zowel Michael als Celia behandelt Alec als een wezen dat evolutionair gezien in hetzelfde stadium verkeert als Kelsey, waardoor ze, als ze het goed aanpakken, van lol verzekerd kunnen zijn.

'Dat deed pijn,' zegt Alec terwijl hij zijn hand op zijn arm legt, maar Michael luistert niet. Hij is op de radio op zoek naar een andere zender en vliegt langs nieuwsuitzendingen, violen en schreeuwerige reclames, Dolly Parton en rockballads, gaat de hele afstemschaal drie of vier keer langs voordat hij stuit op een discosong, op dit moment zijn favoriete muziek.

'Alsjeblieft,' zeg ik, 'niet nu.'

'We kunnen geen barokmuziek meer horen. Dat verslapt de geest. Ritme hebben we nodig.'

Hoe komt een kind van twaalf aan een zin als 'Dat verslapt de

geest? Uit een of andere roman die hij leest, ongetwijfeld. Hij zal, verleid door de klank ervan, de zin een week lang telkens herhalen en dan weer iets nieuws vinden. Bij het avondeten probeert hij ze meestal uit op Alec, die pas zeven is en niets kan zeggen wat zijn broer en zus niet in hun overtuiging stijft dat hij dom is. ‘Ik geloof dat je ons nu lang genoeg aangenaam bezig hebt gehouden,’ zei Michael onlangs, toen Alec probeerde uit te leggen hoe het op de sportdag op zijn school was toegegaan. Michael wachtte diplomatiek een paar tellen voordat hij heimelijk naar John en mij keek hoe we zouden reageren op zijn bon mot. Alec bleef gewoon doorgaan over zaklopen, totdat Michael hem nog eens in zijn arm kneep.

‘Niet nu,’ zeg ik, dus draait hij de afstemknop terug naar wat het ook mag zijn wat Robert J. Lurtsema vanmorgen laat horen op de zender WGBH, en doet dan de hordeur open om de flemende Kelsey in de tuin te laten en loopt achter haar aan naar buiten.

Zonsopkomst is al meer dan twee uur geleden – vanmorgen om zeventien minuten over vijf, een minuut later dan gisteren – en de zon staat al ruim boven de toppen van de dennen. Vinken en mussen fladderen in hun vogelbadje naast mijn goudsbloemenbedje. Het is een tamelijk lelijk ding van ruw beton, en het ziet er in de winter nogal misplaatst uit met die hoop sneeuw er excentrisch bovenop, maar vanochtend zijn de spetterende vogels die het water doen glinsteren toch iets leuks in die rommelige tuin van ons, met een schuur waarvan het dak aan de achterkant op instorten staat, zodat we de kinderen er steeds aan moeten herinneren dat ze eronder niet mogen spelen, en het langzaam verder vervallende bakstenen terras, waar ik de bloeiende purperwindes – met bloemblaadjes als gerimpeld linnen om een vaalgeel midden – langs de regenpijp omhoog heb geleid.

Kelsey is ervandoor gegaan via het pad dat het bos in voert – dat zal nog eens een kwartier kosten – maar Michael is niet achter haar aan gegaan en in plaats daarvan bij de stationcar blijven staan, waar hij op de bumper is gestapt en, zich vasthoudend aan de imperiaal,

de auto op zijn achterwielen op en neer laat wippen alsof het een dier is dat hij op die manier vooruit kan branden.

John komt uitgedost in een van zijn vrolijke zomerse combinaties naar beneden – bermudabroek, canvas riem, blauwe Izod-polo – en kan zo zonder meer het voortouw nemen bij onze vaartochten. Het zegt de kinderen niets dat het huis op het vasteland, het huis op het eiland en de boot waarvan we gebruikmaken om daartussen heen en weer te varen aan ons worden uitgeleend door een zakenpartner van John en dat we ons dit onmogelijk op eigen kracht zouden kunnen veroorloven, niet twee weken lang althans, en niet op een eiland van veertig hectare dat we voor onszelf alleen hebben, en doorgaans zegt het ook mij niets – het is niet meer dan een mooi geschenk dat ons nu voor het derde achtereenvolgende jaar zomaar te beurt is gevallen, een plek waarvan ik ben gaan houden. Het is alleen het feit dat we, tot wat het allerlaatste moment lijkt, niet weten of en wanneer we erover kunnen beschikken waardoor we ons weer realiseren hoe onzeker het allemaal is en hoe we hier moeten roeien met de riemen die we hebben.

We waren eigenlijk nooit van plan geweest te gaan wonen waar we nu wonen, zelfs niet in dit land, en het is ook niet de plek waar we de kinderen hun schoolopleiding wilden laten volgen. We woonden in Londen, en het was niet toevallig dat we daar Michael en Celia hebben gekregen, want daar hoorde John thuis. En daar wil hij ook terug naartoe. Dat we hier al zo lang wonen, is eigenlijk min of meer toevallig. Hij werd als consultant naar Boston gestuurd, naar wij dachten voor een periode van acht maanden, en daarom hebben we in Samoset dit huis gehuurd, in dezelfde straat als waar mijn moeder woont. We kwamen hier vroeger altijd in de zomer, en ze heeft zich hier na de dood van mijn vader permanent gevestigd. Het huis bleek in een tijd dat de hele familie hier in de buurt woonde gebouwd te zijn door een timmerman die een verre voorvader van mij was.

Toen werd Johns bedrijf in Londen opgeheven. En daar zaten we

dan. De kinderen hadden er alle ruimte om te spelen. Hun grootmoeder woonde drie minuten bij ons vandaan, wat ook zijn voordeel heeft. John is vervolgens op zoek gegaan naar een tijdelijke baan, en onze meubels in Engeland hebben we daar laten opslaan. Hij vond zo'n baan, en nog een, en toen een die een wat permanenter karakter had bij een nieuwe onderneming in de financiële sector, en het leven dat we ons hadden voorgesteld te zullen krijgen – in de stad wonen, met vrienden en feestjes – werd jaar na jaar opgeschort, en zo gaat het nu al acht jaar, al koesteren we nog altijd het idee dat we later nog eens terug zullen gaan. Het geeft me het gevoel dat alles onzeker is. Over het algemeen, zoals ook op deze ochtend, nu de kinderen gelukkig zijn en het mooi weer is, wil ik daar niet te veel over nadenken.

Achter het stuur draagt John, ter completering van zijn zomerlook, zijn schildpadzonnebril. Hij is een showman als hij er zin in heeft, en dan kan hij heel grootmoedig zijn. Als hij goedgeluimd is, kan het niet stuk. Dan prefereert hij Ellington boven Coltrane en Sinatra boven Simon en Garfunkel; dan mag hij, als de kinderen naar bed zijn, graag rondedansjes maken in de huiskamer en komt hij 's morgens pas naar bed. Dan is hij ervan overtuigd dat hij nooit zal ophouden met werken of geld verdienen, omdat hij zulke goede ideeën heeft over de manier waarop je de geschikte nieuwe bedrijven moet vinden en dat er daar zoveel van zijn, zodat de optelsom gauw gemaakt is. En de laatste tijd gaat het prima, moet ik zeggen, het glas bubbelt niet over, maar is wel meer dan halfvol. Het gaat lekker op zijn werk en hij is op tijd thuis voor het eten en om zich bezig te houden met de kinderen, met wie hij op zaterdag en zondag in de tuin speelt. Hij maait het gras van het weiland en in het bos maakt hij paden vrij zodat ze er kunnen fietsen, allemaal echt prima, hoe anders het ook is vergeleken met die borrels thuis in Slaidburn Street, vlak bij King's Road, met die glans in zijn ogen, zijn goedgeklede vrienden en al die andere dingen toen in Londen, voordat we trouwden.

Ik kende hem destijds op een naïeve manier. Hij was niet opge-

voed om relaties aan te gaan volgens de huidige maatstaven. Hij was opgegroeid in de oude wereld, waarin karakter een kwestie is van omgangsvormen en formaliteiten en het huwelijk werd beschouwd als een van die formaliteiten. Wat niet wil zeggen dat hij niet van me houdt. Hij doet dat alleen op zijn Brits. Ik denk dat hij, toen hij mij ontmoette, het idee had dat hij daaraan gedeeltelijk zou kunnen ontsnappen, in zijn privéleven in elk geval. In zijn ogen bezat ik die Amerikaanse openheid die hij bewondert, hoewel ik in feite, door naar Londen te komen, wilde ontkomen aan mijn eigen oude wereld van debutantenbals en de tutten van Smith College. We zouden elkaar ergens halverwege ontmoeten, was het idee, denk ik.

‘In elk geval spreken we allemaal beschaafd Engels.’ Dat zei zijn moeder aan tafel tegen niemand in het bijzonder toen ik voor het eerst met hem mee was gegaan naar zijn ouders, in de buurt van Southampton. Ze had mijn accent blijkbaar als minder schokkend ervaren dan ze had verwacht. Zijn vader had in de tuin opzij van het huis een putting green, waar hij doorgaans het grootste deel van de middag doorbracht alvorens binnen te komen voor de avondmaaltijd, die hij het liefst in stilte opat. Op de ontbijt tafel stond een theemuts en koude toast in een rekje, en op zondag was er lamsbout met muntgelei bij het middagmaal, terwijl er ’s avonds werd gevraagd of ik van plan was een bad te nemen. John was en is zijn moeders lieveling, de oudste, die naar Oxford was gegaan, in zaken zat, mooie pakken draagt en begrijpt dat je de dingen op een goede of een verkeerde manier kunt aanpakken, en die van dat alles enthousiast blijk geeft als hij in haar gezelschap is, omdat hij graag wil beantwoorden aan haar beeld van hem.

Ik had een baan bij een bibliotheek in een buitenwijk. Ik stond vroeg op en nam de trein naar Walton-on-Thames en vervolgens de bus door de hoofdstraat naar het negentiende-eeuwse fort van rode baksteen, waar ik de hele dag boeken afstempelde en op de plank zette, om daarna de reis in omgekeerde richting te maken, tegen het normale stedelijke woon-werkverkeer in.

Een paar maanden geleden las ik *Armies of the Night* van Mailer, en dat herinnerde me weer aan het feit dat ik zoveel had gemist doordat ik het grootste deel van de jaren zestig niet in Amerika had gewoond en in het buitenland had moeten lezen en horen over alle geweld, altijd op afstand dus. Eén passage trof me vooral. Na een beschrijving van alle aanstellerige redevoeringen, de daaropvolgende woelingen bij het Pentagon en de arrestatie van de demonstranten, die zwijgend en in het donker per bus naar Virginia worden gebracht, schrijft Mailer dat Amerikanen zich vooral beweging herinneren. Misschien had hij ‘Amerikanen’ beter kunnen vervangen door ‘mensen in het algemeen’. Hoe dan ook, het is waar, vond ik. Als je de herinnering niet opvat als alleen maar terugkijken, maar meer als een bewustzijn van ruimte en tijd en van de wijze waarop die aan verandering onderhevig zijn, van wat die verandering voor gevoel geeft, dan moet er in de beweging iets zijn wat dit teweegbrengt. Voor de mens lijkt het alsof de tijd zichtbaar wordt in een fysiek voorwaartse beweging. Dat is dan zeker de reden waarom ik vind dat de onnatuurlijke snelheid van auto’s en straalvliegtuigen gevoelens van nostalgie veroorzaakt. De eenvoudigste manier om de gewaarwording van het vreemde van het verstrijken van de tijd uit te sluiten, is de tijd stil zetten en te verbeelden in monumenten of potplanten.

Zo heb ik ook, denk ik, mijn terugreis in die bijna lege treinen, in de vroege avonduren vanuit Surrey naar de stad, als het ’s winters al donker was en je je medereizigers weerspiegeld zag in het raam, omgevormd tot een vast beeld in mijn geheugen, dat ik nu als een surrogaat koester voor al die veel specifiekere momenten waarop ik erg naar John verlangde en graag wilde dat we zouden gaan samenwonen, zodat het vanzelfsprekend zou zijn dat we elkaar elke avond zagen.

Of zoals ik me nog iets anders herinner, nu ik in de auto zit en de dozen met verrassingen heb uitgedeeld en mezelf daarmee een korte opschorting van het ongeduld van de kinderen heb bezorgd,

terwijl we met de raampjes open de zilte lucht langs ons gezicht voelen stromen. Ik denk terug aan een druk, luidruchtig feestje in het appartement met Johns huisgenoten, allemaal uitgedost in jasje-dasje of jurk, op de avond dat er brandweerauto's voor de flat verschenen en we ons allemaal met klotsende glazen van de vierde verdieping naar beneden moesten haasten, waarbij John nog weer eens naar boven ging om zijn jasje te halen voor het geval de pers zou verschijnen om verslag te doen van de dreigende uitslaande brand – een goede grap om te voorkomen dat de uitstekende stemming beneden op de stoep zou verpieteren, die inderdaad werkte, zodat we bleven lachen totdat het brandalarm afliep en we weer naar boven gingen om door te gaan met drinken.

De manier waarop hij me in het begin kuste, was bijna plechtig te noemen. Het was duidelijk dat hij zenuwachtig was, wat hem bij zijn vrienden nooit zou overkomen; het contact met hen verliep uitsluitend via het gesproken woord. Dit contrast verleidde me nog het meest. De Amerikaanse jongens met wie ik tijdens mijn studie uitging, getuigden in de slaapkamer meestal meteen van een lachend soort zelfvertrouwen dat in die omstandigheid eigenlijk niet paste, net zoals in het gezelschap van anderen. John zou ook wel zo geacheveerd willen zijn, maar met mij lukte dat hem niet. Wat ik overigens nooit heb willen zien als een compliment aan mijn adres. En de volgende dag, alsof hij zichzelf in het donker ontrouw was geweest en nog eens extra galant wilde zijn, klopte hij dan weer bij me aan met een picknickmand en een geleende auto en reden we de stad uit naar een plek waar hij, zelfs als er niemand in de buurt zou zijn geweest, nog niet zou hebben geprobéerd mij aan te raken, alsof hij daarmee iets over zijn karakter duidelijk kon maken. Ik werd verliefd op hem door hem dat te zien doen. Ik begreep dat de grote kloof tussen zijn wereldwijsheid en zijn woordeloze, problematische gedrag ten opzichte van mij te maken had met zijn gevoel nooit precies te weten wat hij aan me had, omdat hij zich van mij niet zo snel een beeld kon vormen als bij een Engelse vrouw. En

omgekeerd kon ik niet om de vraag heen of het feit dat ik in zijn wereld een buitenstaander was, mij niet juist aantrekkelijk voor hem maakte. Ik stond daardoor dan ook weleens sceptisch tegenover hem, en ik zocht in zijn woorden en daden signalen dat hij in mij iets anders zag en waardeerde dan alleen het gegeven dat ik een buitenlandse was.

Het maakte allemaal deel uit van wat aan het begin van onze relatie een gevoel van mysterie in stand hield. Die spanning van het niet weten, maar het wel willen weten. Je zou denken dat dit soort mysterie na zeventien jaar, met drie kinderen en nadat we samen vanuit Londen waren verhuisd naar een kleine plaats in Massachusetts, wel uitgeblust en verdwenen zou zijn, dat de aanvankelijke verliefdheid uitgevlakt zou zijn door de praktijk van het leven van alledag. En veel ervan is ook weg. Hij probeert me niet meer te charmeren. Ik zie hoe hij dat bij anderen wel doet en hoe goed je met alleen dat accent van hem in dit land al mensen kunt verleiden en bedriegen, maar in een huwelijk is dat niet iets blijvends. En ik ben voor hem zeker geen mogelijkheid meer om de dingen te ontvluchten, tenminste niet in de zin dat ik zo anders zou zijn dan wat hem vertrouwd was. We strijden met elkaar. We zijn het met elkaar oneens. Hij verwent de kinderen om bij hen in het gevlug te komen en ondergraaft mijn opdrachten en verboden, waardoor ik als handhaver alleen kom te staan. Het hindert me dat ik niet weet of en wanneer hij zal beslissen dat het tijd is om terug te gaan naar Engeland, en het hindert me dat dat van zijn werk afhangt. Niet voortdurend, en niet zo dat ik het hem almaar verwijt, maar ik kan het niet voor me houden, hou er mijn mond niet over als het me dwarszit. Bijvoorbeeld wanneer ik uit de garage van mijn moeder een dressoir of bijzettafeltjes wil meenemen, omdat dat soort zaken ooit wel door ons tweeën zijn aangeschaft, maar zich al sinds onze bruiloft aan de andere kant van de oceaan in een opslagplaats bevinden en hij geen zin heeft om het allemaal hiernaartoe te halen, aangezien we misschien toch gauw terug zullen gaan.

En toch, het mysterie blijft. Wat ik hiermee wil zeggen is dat we elkaar nog steeds niet kennen, dat we nog steeds nieuwe dingen bij elkaar ontdekken, en dan is het niet-weten en het wel willen weten natuurlijk niet altijd, en zelfs meestal niet, erg romantisch, maar het verlangen is er wel degelijk. Zeker, er zijn momenten waarop ik denk dat het allemaal van één kant moet komen, dat hij zo ongeveer alles wat hij van me wil weten al weet, en dat ik degene ben die het nog steeds moet uitpuzzelen, wat op zich al een bron van ergernis kan zijn.

Maar wat het ook mag zijn, het gaat niet meer over onze nationaliteiten of over zijn familie of de mijne. Het gaat over alles wat we, zonder dat ik het besepte, in het begin daarvoor hebben aangezien. Tenminste, tot aan zijn inzinking kort voor onze bruiloft.

Na onze verloving in de herfst van '63 voelde ik dat er op zijn werk iets was wat hem dwarszat, want als we elkaar spraken, was hij verstrooider en minder spraakzaam dan anders. Ik heb nooit iemand meegemaakt die zo snel praatte als hij, dat wil zeggen totdat Michael begon te praten, en als ik in de juiste stemming was, hoefde ik maar achterover te leunen en te luisteren hoe hij praatte over de zelfgenoegzaamheid van Harold Macmillan of het laatste nieuws in de Profumo-kwestie, en hij en zijn vrienden vielen elkaar dan in de rede en probeerden elkaar te overtreffen in slimheid en onstuihmigheid, natuurlijk met de nodige alcohol erbij. Ik dacht dan aan mijn vriendinnen die al getrouwd waren, al in hun eerste of tweede studiejaar, met mannen die leken op de jongens met wie ze waren opgegroeid en die zich voorbereidden op een baan op Wall Street of als advocaat, sommigen van hen al met kinderen van drie of vier, en dan dacht ik: godzijdank ben ik niet zo'n pop geworden uit het rijk van mijn moeders verbeelding. Ik ben weggegaan. Ver weg.

Maar toen, in oktober, begonnen de wijzers van Johns klok langzamer te draaien. Aanvankelijk niet heel erg. Hij praatte niet veel over zijn werk, maar ik vermoedde dat hij daar op de een of andere manier onder druk stond en eronder leed, waardoor hij minder zin

had om de avonden met zijn vrienden door te brengen. Hij leek teleurgesteld, dat was alles. Het aftreden van Harold Macmillan als premier was iets waar hij normaal gesproken alles over zou willen lezen en druk over zou willen praten, maar hij toonde er nauwelijks belangstelling voor. Pas op de avond dat Kennedy werd doodgeschoten – in Engeland was het avond – begon ik te denken dat er iets met hem aan de hand moest zijn, want toen ik in tranen bij hem aankwam, omhelsde hij me, vroeg me te gaan zitten en probeerde hij me te kalmeren, maar ik had het gevoel dat het helemaal niet tot hem was doorgedrongen. Ik had van hem geen huilbui verwacht – het was niet zijn president – maar het was net alsof ik hem had verteld dat een verre oom van me de laatste adem had uitgeblazen, waardoor hij zich verplicht voelde tot een troostend gebaar. Het was onnatuurlijk.

Drie weken later ging ik voor Kerstmis met de boot terug naar New York. Ik bleef er iets korter dan een maand. We schreven elkaar meerdere keren per week. Over het dagelijks leven, maar ook veel lieve dingen. Er waren een paar bijzonder vurige brieven van hem bij – waarin hij overtuigender dan ooit tevoren schreef hoeveel hij van me hield.

Ik begreep dan ook niet wat zijn huisgenoot zei toen ik op de dag dat ik terug was in Londen opbelde en hij me vertelde dat John was opgenomen.

‘Heeft hij een ongeluk gehad?’ vroeg ik.

‘Nee,’ zei hij. ‘Maar misschien moet je zijn ouders even bellen.’

Ik belde hen meteen. Zijn moeder zei nauwelijks een woord en gaf de hoorn meteen door aan haar man. ‘Ja,’ zei hij. ‘We hadden eigenlijk gehoopt dat die hele geschiedenis nu tot het verleden behoorde. Zijn moeder vindt het uiterst onaangenaam.’

Ik was er helemaal niet op voorbereid. Hij zat in een zaal die iets weg had van een enorme wachtkamer, met hier en daar wat salontafeltjes met stoelen, en alleen maar mannen. De meesten zaten de krant te lezen, waren een kaartje aan het leggen of starden door de

wazige ramen naar buiten. Zijn gezicht was zo leeg en geestloos dat ik hem nauwelijks herkende. Als zijn ogen niet hadden bewogen, zou ik gedacht hebben dat hij dood was.

Er scheen alleen licht uit het noorden in de kamer, en de rolgordijnen waren halfdicht. Het had geen enkele zin om in die bedompte, armoedige atmosfeer te blijven zitten, dus ik zei: ‘Zullen we een eindje gaan wandelen?’ Ik moest daar weg om weer met beide benen op de grond te kunnen staan en ook hem terug te voeren naar de realiteit.

Maar het was natuurlijk niet zo simpel. Het bleek niet de eerste keer te zijn dat hij was opgenomen. In zijn tweede studiejaar in Oxford had hij een semester verstek moeten laten gaan. Sindsdien – bijna tien jaar lang – was het over het algemeen uitstekend met hem gegaan en was hij de man geweest die ik had leren kennen. Nu leek hij in niets op die persoon, en hij zei nauwelijks iets. Hij hield alleen mijn hand vast terwijl we door Hyde Park liepen, als een spookbeeld van John in het lichaam van John.

Hij moest rusten, zei hij. Hij was moe. Dat was alles. Maar ik wist dat dit niet waar kon zijn, of hoogstens maar half waar was. Ik was een vrijpostige Amerikaanse en maakte een afspraak met zijn arts. Het verplegend personeel vond dit heel ongewoon. ‘Nou, goed dan,’ klonk het uiteindelijk, hij wilde me wel te woord staan.

Ik herinner me dat de man een blauwgeruit vest droeg en een vierkante bril ophad, en dat zijn dikke, zwarte haar met Brylcreem achterovergekamd was. Het was me niet duidelijk of de kamer waarin het gesprek plaatsvond zijn werkkamer was of alleen maar een vergaderruimte buiten de afdeling. De boeken op de planken stonden kriskras door elkaar en er hingen geen diploma's aan de muur. Maar hij leek zich er thuis te voelen en was op zijn gemak, en hij bood me een sigaret aan voordat hij me op de bank liet plaatsnemen. Hij ging tegenover me zitten en toonde voornamelijk aandacht voor het uiteinde van zijn sigaret, waarvan hij de as herhaaldelijk aftikte tegen de rand van een zeegroene asbak in een dof geworden messing standaard.

‘Het gaat redelijk goed met hem,’ zei hij terwijl hij opkeek en even knikte, misschien in de hoop dat ik dat zou bevestigen.

‘Maar waarom is hij hier? Kunt u me dat vertellen?’

‘Hoe lang zijn jullie samen?’

‘Anderhalf jaar.’

Hij dacht hier even over na, alsof hij overwoog hoe hij verder zou gaan.

‘Hij is uit zijn evenwicht,’ zei hij, terwijl hij zijn benen over elkaar sloeg en zijn hand met de sigaret op zijn bovenste knie legde. Hij droeg een kamgaren broek met omslag en bruinleren brogues. Hij moest minstens twee keer zo oud zijn geweest als ik. Omdat hij geen witte jas droeg en op een trage, bedachtzame manier formuleerde, gaf hij me meer de indruk van een professor dan van een dokter.

‘Je zou kunnen zeggen dat hij in zichzelf is gekeerd, dat hij in een soort winterslaap is. Hij heeft rust nodig en moet af en toe een beetje wakker geschud worden, wat op dit moment misschien niet nodig is, maar waar we wel voor kunnen zorgen wanneer dat wel het geval is.’

‘En het is eerder gebeurd?’

‘Ja, dat is niet onwaarschijnlijk.’

‘En dat betekent dat het weer zál gebeuren?’

‘Moeilijk te zeggen. Het zou best kunnen. Maar dit soort dingen is niet te voorspellen. Stabiliteit, een gezinsleven – dat zijn de dingen die helpen.’

Ik denk dat de kans dat ik in huilen zou uitbarsten op dat moment het grootst was. Ik had met niemand gesproken over wat er aan de hand was. Het hoogstens even aangestipt en er meteen bij gezegd dat alles in orde was. Maar daar in die kamer met die man wiens Engelse vriendelijkheid iets in me losmaakte, voelde ik ineens angst en heimwee, en waarschijnlijk heb ik toen inderdaad even gehuild. ‘We zouden komend voorjaar gaan trouwen,’ zei ik.

Hij tikte de as van zijn sigaret weer af tegen de zijkant van de asbak en sloeg toen zijn benen langzaam andersom over elkaar,

waarbij zijn schouders en hoofd volkomen onbeweeglijk bleven. Hij dacht zo lang na over wat ik had gezegd dat ik me afvroeg of hij me wel had gehoord. Toen keek hij op en vroeg met zachte ogen: ‘Dan neem ik aan dat je van hem houdt?’ Ik knikte.

‘Nou, dat is mooi dan,’ zei hij.

Ik ging elke middag naar het ziekenhuis in Lambeth, en dan maakten we samen een wandeling, zelfs als het regende. Het licht in die kamer was een medische misser. Ik heb de dokter nooit meer gezien of gesproken, en het viel niet mee om van iemand enige informatie te krijgen. Vragen stellen was ongewenst. Net zo was het een paar jaar later, toen ik van Michael beviel in het St. Thomas; iedereen was uiterst vriendelijk, maar het waren niet meer dan mooie woorden.

John bleef een maand op de afdeling. Zijn vader is één keer op bezoek gekomen, zijn moeder helemaal niet (er was niets mis met John, met het bewijs van het tegendeel wilde ze niets te maken hebben). Ik weet niet wat hij tegen zijn huisgenoten en zijn werkgever heeft gezegd, maar in elk geval niet dat hij was opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. Gedurende die maand wist ik vaak niet wat erger was: zijn duistere gemoedstoestand of de schaamte en frustratie die die bij hem teweegbracht. En met mij wilde hij er niet over praten.

Ik besloot het niet aan mijn ouders te vertellen. En zeker niet aan mijn vriendinnen, omdat zij zich alleen maar zorgen zouden maken. Mijn zus Penny heb ik in vertrouwen genomen, maar ik heb haar laten beloven het voor zich te houden. Op een merkwaardige manier heb ik me dichter bij John gevoeld. Ik was de enige die hem regelmatig bezocht, en hoewel het moeilijk was om beslissingen te nemen over ons huwelijk terwijl hij amper de energie had om de krant te lezen – omdat het maar de vraag was hoe hij zich tegen die tijd zou voelen – voegden die wandelingen in het park een soort ernst toe aan mijn verliefdheid op hem, misschien ook omdat hij niet maar een eind weg praatte zoals hij gewoonlijk deed. Ik had

me daarvóór altijd afgevraagd of het mysterie dat het begin van een verliefdheid zo spannend maakt per definitie moet wegebben, of dat het met de juiste persoon misschien wel kan blijven duren. Ik had me niet kunnen voorstellen dat het antwoord op die vraag er zo uit zou zien, gezien alle ongerustheid en boosheid omdat hij toch in zekere zin was weggegaan en mij had achtergelaten met deze povere restanten van zijn persoon, maar ik kon er niet onderuit: het mysterie was groter dan ik had kunnen vermoeden. Zijn levendigheid en elan konden zomaar verdwijnen, maar na een week of zes was dat alles op de een of andere manier ook zomaar weer terug, en daarbij vergat hij zo volkomen hoe het geweest was dat hij het helemaal niet vreemd vond om mijn arm te pakken en me mee te nemen naar een showroom om MG's te gaan bekijken en vervolgens met me te lunchen en een fles wijn te bestellen, alsof er niets was gebeurd.

In de vijftien jaar van ons huwelijk is hij nooit meer opgenomen geweest en heeft het er zelfs nooit op geleken dat het nodig zou kunnen zijn. Hij heeft nooit hoeven ophouden met werken en hij is er nooit meer zo slecht aan toe geweest als in dat najaar. Hij heeft wel last van stemmingswisselingen, en af en toe merk ik dat hij een paar weken achter elkaar minder energie heeft, en ik denk dat ik nooit vrij zal zijn van de bezorgdheid dat het allemaal veel erger zal worden. Maar dat is nou juist iets wat het mysterie tussen ons in stand houdt. Je zou het pervers kunnen noemen dat die angst zo'n rol speelt. Maar het is niet alleen angst, en wat er moeilijk aan uit te leggen is, is dat die angst ook een soort tederheid is. Ik ben de enige die op mijn manier weet dat hij iemand nodig heeft die over hem waakt. Op de ergste momenten, als de kinderen moe zijn en het in huis een puinhoop is en ik wanneer hij thuiskomt aan zijn manier van lopen zie dat hij het moeilijk heeft, lijkt het net alsof ik er een vierde kind bij heb en dan heb ik de neiging om meteen de deur uit te lopen en de eerstkomende maand niet terug te komen. Maar doorgaans is het niet zo. Ik mag dan misschien niet in staat zijn om te zeggen wat hij denkt, maar ik merk wel dat hij contact met

me zoekt. En op die momenten word ik weer vervuld van dezelfde opwinding als in het begin. Ik weet niet of ik dat wel zou kunnen opbrengen als ik hem door en door kende.

Vijftien jaar. Drie kinderen.

En hier rijden we dan met ons vijven, we zeilen in deze auto als een slagschip over de kustweg, de kinderen achterin beginnen zich weer te roeren. Michael vraagt ze om, naast de honderden benamingen die we al hebben, nog meer namen voor Kelsey te bedenken, en die moeten dan eindigen op -aar – de veroveraar, de bedelaar, de boemelaar – en daar reageert ze vanachter uit de auto telkens weer op met gejack, omdat ze alleen maar luistert naar de klank van de stem, wat voor Celia aanleiding is om over de bank naar haar toe te klauteren en haar in bescherming te nemen tegen de plagerijen van Michael, terwijl Alec achter de stoel van zijn vader gaat staan, zijn hand om Johns hals legt en zijn onderkin begint te kneden en vraagt of we er al bijna zijn. Allemaal zijn het de ongeduldige kinderen van hun vader.

Ik ben de enige die niet altijd op alles een antwoord hoeft te krijgen. John mag dan zijn vragen nooit uitspreken, maar hij heeft ze wel – zo is hij nou eenmaal. En de kinderen willen voortdurend op van alles een antwoord: Wat eten we bij het ontbijt, de lunch, het avondeten? Waar is Kelsey? Waar is papa? Waarom moeten we binnenkomen? Waarom moeten we naar bed? Er zijn dagen dat ik niets anders doe dan antwoord geven op hun vragen, of redenen geven waarom ik die niet kan beantwoorden en opdrachten geven in plaats van de antwoorden die ze verwachten.

De vragen zullen hier niet ophouden, maar zodra we op het eiland zijn en zij met z'n drieën het grootste deel van de dag op de rotsen zullen spelen, of met hun vader in de boot varen of van de veranda naar de poelen lopen die na de vloed op het strand achterblijven, en terugkomen met krabben in sauspannen terwijl de zilte lucht en de zon al hun overtollige energie zullen opsorpen, zal ik nu en dan lang genoeg in mijn eentje zijn om ze, als ze terugkomen

of wanneer ik ze gadesla bij wat ze aan het doen zijn, af en toe een moment echt te zién. Want doorgaans is dat niet het geval. Hen waarnemen is voor mij niet echt hen zien. Ze zijn aanraking en geluid. Als ik foto's van een paar jaar geleden van hen zie, herken ik ze soms nauwelijks. Maar de dag begint en eindigt met hun stemmen en hun lijven. Met John is het anders. Parallele werelden bestaan echt. Blijkbaar beweert men dat nu ook vanuit de wetenschap. Ik wist dat niet totdat Michael werd geboren. Nu is het voor mij zonneklaar. Ik las laatst een roman waarin een van de personages zegt: 'We leven onder de doden totdat we ons bij hen voegen,' of in elk geval zoiets onheilspellends en sombers, en toen dacht ik: dat kan zijn, maar wie heeft er tijd voor de doden met al dit leven, al deze levens die door elkaar lopen?

Als we halverwege de middag zijn aangekomen bij het blauwe houten huis in Port Clyde, ga ik naar de winkel om propaan voor morgenochtend te bestellen en boodschappen te doen. John wil dat we morgen weer vroeg opstaan om zo snel mogelijk naar het eiland te gaan. Hij zou vanavond nog wel weg willen, maar tegen de tijd dat we het huis op orde hebben en het eten hebben opgeborgen, zullen we de bedden moeten opmaken bij het licht van de olielampen. En de kinderen hebben het in dit huis op het vasteland ook naar hun zin, ze spelen er op de granieten rotsblokken die boven het glooiende gazon uitsteken, en rennen woest heen en weer over de aluminium brug die over het wad naar de steiger loopt. Ik kijk naar ze terwijl ik het avondeten klaarmaak.

Zonder dat ze er erg in hebben voelen ze die nieuwe wereld om hen heen, de zoute lucht, het heldere licht dat we verder naar het zuiden pas in het najaar krijgen, de vrolijk beschilderde boten van de kreeftvissers die in het rimpelende water in de baai weerspiegeld worden. Dit zijn voor hen geen dingen om bij stil te staan, want de dingen in hun onmiddellijke omgeving zijn voor hen het belangrijkste, zoals de ketting waarmee Michael de brug kan afsluiten om te voorkomen dat anderen er gebruik van maken, struiken waarachter

ze zich kunnen verbergen en het hoge gras waar ze tussendoor kunnen lopen zodat Alec en Michael al snel alleen nog piepend zullen kunnen ademhalen.

Na het avondeten mogen Michael en Celia nog opblijven om een uurtje te lezen. Hoewel hij thuis zijn eigen kamer heeft, is Alec niet graag alleen, want hij verbeeldt zich dan dat de andere twee kinderen ergens in huis nog tegen hem samenzweren. Maar vanavond is het in orde, want zijn vader vertelt hem een verhaal. John leest nooit uit een boek voor. Hij verzint de verhalen zelf. Ik heb daar aan het eind van de dag nooit de energie voor, noch zijn fantasie. Hij kan van een papieren zakdoekje een spook maken, of van een blok hout een koning, en Alec verstilt dan helemaal, alsof hij in trance is, niet alleen door het verhaal, maar ook door alle aandacht die zijn vader over hem uitstort, alsof het een nieuwe hemelkoepel voor hem alleen is. En als John zich vooroverbuigt om hem een nachtzoen te geven, steekt Alec zijn hand uit om nog eens aan zijn onderkin te voelen, die vlezig en lekker warm is, een beetje ruw, en dan zal hij tevreden zijn op een manier die ik nooit voor elkaar krijg omdat ik nooit zo uitzonderlijk ben.

Ik dompel me gedurende twintig minuten onder in Ford Madox Fords *The Good Soldier*, terwijl John de afwas doet. Ik moet mijn aanvankelijke ergernis overwinnen over al het onzinnige klassengedoe en het feit dat geen van de personages ooit iets van betekenis tegen iemand anders zal zeggen, omdat het gewoon niet hoort om je uit te spreken. Net als bij James of Wharton. Het zijn van die romans waarbij je de neiging hebt om de personages toe te roepen en te zeggen dat ze het er maar uit moeten gooien om ons honderd bladzijden vol met uitvluchten te besparen. Maar mijn ergernis neemt af, en ik laat me wegzakken in de charmante wereld van de Ashburnhams in Nauheim, en als ik erover nadenk hoe iemand ertoe kan komen om zijn leven zo te laten verstoren door een obsessieve liefde, loopt John binnen met over zijn schouder nog de theedoek, die hij vergeten is. Hij laat zijn blik door de wanordelijke

kamer gaan om te zien of hij in een van de tassen de krant ziet. Al zou zijn leven ervan afhangen, dan nog zou hij niet in staat zijn om te onthouden waar hij hem opgeborgen heeft. Ik steek mijn hand in het zijvak van zijn aktetas, haal de krant eruit en geef die aan hem.

‘Heb je Bill gebeld?’

‘Ja, het is allemaal geregeld,’ zegt hij, terwijl hij zijn blik al over de krantenkoppen laat gaan en zich nestelt in de stoel tegenover me, onder de schemerlamp.

Ik ben voldoende doezelig om er maar op te vertrouwen dat hij de juiste data heeft genoemd in zijn gesprek met Bill Mitchell. Waarom dat een maand geleden niet geregeld had kunnen worden, begrijp ik niet. Ik moet gewoon maar aannemen dat wij hier de volle twee weken kunnen blijven (vorig jaar kwamen ze een dag te vroeg en moesten we in een motel overnachten). Johns verstrooidheid is chronisch en ergerlijk. En dat terwijl ik me alle data nog herinner. Ik schaam me ervoor om te vertellen wat ik allemaal onthouden heb: ons eerste bezoek aan de ouders van John (5 april 1963), de dag dat hij de Morris Minor kocht (10 maart 1964), enzovoorts. Ik herinner me bij alle data ook altijd hoe lang geleden er iets is gebeurd, maar daar zwijg ik doorgaans over, want tenzij het een geboorte, overlijden of bruiloft betreft, kijken de mensen me spottend aan, alsof ze willen zeggen: Waarom heb je in godsnaam de moeite genomen om zoiets onbenulligs te onthouden? (Ik vertel het daarom maar tegen de kinderen; zij hebben geen idee waar ik het over heb en luisteren trouwens niet echt, maar knikken alleen even voordat ze hun volgende vraag stellen.) Het was vorige maand bijvoorbeeld zestien jaar geleden dat John onaangekondigd bij mij aan de deur kwam met een auto die vol was geladen met etenswaren en wijn om naar de Highlands te rijden, waar hij voor het weekend het huis van een vriend mocht gebruiken.

De huizen van Johns vrienden – daar brachten we onze vakanties door.

Boven is Celia in slaap gevallen met haar boek op haar borst.

Zonder haar ogen open te doen rolt ze op haar zij als ik het haar uit handen neem. Michael zit in bed nog steeds rechtop tegen de muur geleund een roman te lezen en beweegt onder een deken zijn voeten heen en weer. Hij heeft altijd veel tijd nodig om zich te kunnen ontspannen. Alec en Celia zijn minder gecompliceerd, hun batterijen zijn op een gegeven moment gewoon leeg. Maar voor Michael is dit een nieuw bed en een nieuwe kamer, ook al is hij hier drie zomers achter elkaar geweest, en de hele autorit en al het ravotten in de tuin waren voor hem niet genoeg. Over een paar dagen zal hij zich op het eiland enigszins ontspannen en in een ritme komen dat meer overeenstemt met dat van de anderen, maar nooit helemaal. Hij heeft me wel binnen zien komen, maar gaat door met lezen en kauwt zachtjes op de binnenkant van zijn wang. Ik strijk met mijn hand door zijn dikke zwarte haar, dat nodig geknipt moet worden – het hangt voor zijn ogen en over zijn oren – en ik voel of hij geen teken heeft. Hij draait zijn hoofd weg.

‘Dat heb je al gedaan.’

Alec laat zich heel makkelijk aanraken. Hij wil zelfs nooit níet worden aangeraakt. Celia is nu tien en begin te beseffen dat ze een lichaam heeft, dus het aanraken wordt steeds ingewikkelder, ze zal haar hand niet meer ineens op mijn been leggen, er wordt meer geduwd en getrokken en gestaard. Maar bij Michael is het vanaf het begin een beladen onderwerp geweest. Baby’s zijn kleine wezentjes, maar ze maken zich wel breed in de wieg of op de vloer. Alleen Michael deed dat nooit zo. Als een oud mannetje liep hij meestal in elkaar gedoken en met opgetrokken schouders rond. Godzijdank sliep hij altijd goed, maar als hij huilde, hielp het maar zelden om hem in mijn armen te nemen. Ik begreep het niet. Dat hoort een moeder te doen, haar huilende kind in de armen nemen. Ik dacht dat het misschien aan mijn onervarenheid lag, maar toen ik Celia kreeg en vervolgens Alec, bleek aanraken te werken alsof je een schakelaar omzette: het huilen hield meteen op. Toen merkte ik het verschil. Het ongemak van Celia en Alec was biologisch en

vloeibaar; ze ondergingen het en dan was het over. Maar bij Michael was het altijd alsof je een mensje vasthield dat wist dat er een einde zou komen aan het voeden, die wist dat als je werd opgepakt, je ook weer zou worden neergezet, dat je getroost kon worden maar dat die troost ook weer ophield. Zonder te weten wat het was voelde ik de spanning in zijn omklemmende armpjes en onrustige beentjes. Het was het ongemak van de voorkennis. Was ik minder scheutig met mijn aanrakingen en kussen omdat ik voelde hoe ineffectief ze waren? Ik zou het niet weten. Bij kinderen gebeurt alles meteen en is het ook meteen weer voorbij. Het gebeurt terwijl je probeert er met je hoofd bij te zijn, maar het is al voorbij op het moment dat je je er een beeld van hebt gevormd.

‘We staan morgen vroeg op,’ zeg ik tegen hem. ‘Doe je licht uit.’

‘Maar ik ben niet moe,’ zegt hij, nog steeds zonder op te kijken van het boek.

Ik ga naast hem op het bed zitten en sla mijn arm om zijn schouder. Dat ik het contact van mijzelf met zijn lichaam überhaupt opmerk is het verschil tussen ons.

‘Wat lees je?’

‘Thomas Mann. Een Duitser. Maar het speelt zich af in Venetië. Ben jij daar ooit geweest?’

‘Voordat ik met je vader trouwde.’

‘Stonk het daar?’

‘Niet bijzonder. Vind je het een mooi boek?’

‘Ik heb er nog maar net in begonnen. *De dichter van al diegenen die op de rand van de uitputting werken* – dat is niet slecht.’

‘Heb je alleen dit meegebracht?’

‘Nee. Ook dat over machinetaal.’ Een in kleine letter gezet boek over computers of getallen in computers dat hij rechtstreeks bij McGraw-Hill heeft besteld. Voor mij is het abracadabra, maar een jongen van school is er ook in geïnteresseerd, en aangezien hij anders dan de andere twee niet zo makkelijk vrienden maakt, ben ik er helemaal voor.

‘Vijf minuten dan, goed?’

‘Oké, oké,’ zegt hij, waarna hij de bladzijde omslaat en mij overbodig maakt.

John heeft beneden voor zichzelf een glas van Bill Mitchells scotch ingeschonken en is achter het bureau gaan zitten. Ik moet voor de kinderen het twaalfuurtje van morgen klaarmaken, bedenk ik, maar dan weet ik ineens weer dat ze morgen helemaal niet naar school hoeven, zodat ik me niet druk hoef te maken.

Ineens springen de tranen in mijn ogen. Ik veeg ze weg. John heeft het niet gezien. ‘Besteed wat aandacht aan Michael,’ zeg ik. ‘Nu we hier zijn. Neem hem mee op de boot, ga er met z’n tweeën op uit. Of maak een lunchpakket en ga een lange wandeling met hem maken. Doe je het?’

‘Wat is er aan de hand?’ vraagt hij, zonder op te kijken van de krant.

‘Er is niets aan de hand. Hij zou er zelf nooit om vragen. Net zomin als Alec zou ophouden erom te vragen. Luister je wel?’

‘Ja,’ zegt hij, en nu kijkt hij me aan. ‘Dat is goed.’

‘Wil je voor mij ook zo’n glas inschenken?’

‘Hiervan?’ vraagt hij verrast, en hij houdt zijn whiskyglas op.

‘Ja.’

Hij loopt naar het dressoir en schenkt een glas voor me in.

Op de bank naast hem nip ik ervan, terwijl hij nog even doorleest. Zonder dat hij mij zag heb ik hem weleens in de spiegel zien kijken terwijl hij de grijze haren op zijn slapen bestudeerde met het idee dat die hem iets gedistingeerds zouden kunnen geven, een oud verlangen van hem – maar hij is bang dat hij misschien niet genoeg heeft bereikt, dat die grijze haren niets anders betekenen dan dat hij ouder aan het worden is.

Ik zou eigenlijk moeten informeren naar de vergaderingen die hij deze week heeft gehad, hoe het gaat met het zoeken naar mogelijke nieuwe investeerders in het fonds dat hij al meer dan een jaar lang

bezig is op te zetten, of hij nog steeds bezorgd is over hoe lang ze zich zullen committeren, of liever gezegd: of hij daar nog steeds even bezorgd om is. Je moet het hem vragen. Uit zichzelf zal hij er niet over beginnen. Hij stelt zich voor dat als hij het voor zich kan houden, de oplossing dan ook vanuit hemzelf zal komen, dat alles op zijn pootjes terecht zal komen – zijn opvoeding is neergeslagen in een bijgeloof.

Hij legt de krant opzij en buigt zich naar me toe. Onze voorhoofden raken elkaar. Soms is dit de inleiding van een kus, andere keren levert het hem even een moment rust op. Geen moeite meer doen, maar de slaperigheid laten opkomen, dat wil zeggen nog niet slapen, maar het lichaam de overhand geven op de geest.

‘Dank je,’ zeg ik, terwijl ik mijn vingers door zijn haar laat gaan. ‘Waarvoor?’

‘Hiervoor. Dat je ons hier heb gebracht.’

Hij kust me op mijn wang. Wat was hij in het begin nerveus over ons vrijen, en hij is altijd teder gebleven. Ik denk dat sommige vrouwen dat wel saai zouden vinden. Ik niet. Misschien omdat het doorgaans tussen ons aanvoelt alsof we een onwaarschijnlijkheid hebben overwonnen, alsof ik niet zeker wist of het ooit weer zou gebeuren en dat het dan ineens gebeurt. Hem vinden is zo’n opluchting.